

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

**Taidemenetelmien vaikutus nuorten elämäntaito-
jen kehittymiseen Myrsky-hankkeessa**

Ohjaajien näkemyksiä

Katri Mentunen

Kulttuurituotannon ko. (240 op)

11 / 2014

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kulttuurituotannon ko.

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Katri Mentunen	Sivumäärä 38 ja 5 liitesivua
Työn nimi Taidemenetelmien vaikutus nuorten elämäntaitojen kehittymiseen Myrsky-hankkeessa - Ohjaajien näkemyksiä	
Ohjaava(t) opettaja(t) Arto Lindholm	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Suomen lasten ja nuorten säätiö, Riikka Åstrand	
Tiivistelmä <p>Tämä opinnäytetyö tutkii taidelähtöisten menetelmien vaikutusta nuorten elämäntaitojen kehittymiseen. Elämäntaidoilla tarkoitetaan erilaisia henkisiä voimavaroja ja valmiuksia, kuten itsetuntoa, sosiaalisen vuorovaikutuksen taitoja ja itseilmaisun taitoja. Elämäntaidot ovat nuorille välttämättömiä, jotta he pärjäävät esimerkiksi opiskeluissa ja työelämässä.</p> <p>Opinnäytetyön tilaajana toimii Suomen lasten ja nuorten säätiö, jonka toiminnan tarkoituksena on parantaa lasten ja nuorten elinoloja ja ennalta ehkäistä erilaisten ongelmien syntymistä. Säätiön toiminta koostuu erilaisista hankkeista ja kampanjoista, joita se toteuttaa niin Suomessa kuin ulkomailla. Elämäntaitojen vahvistaminen on keskeisessä roolissa säätiön tavoitteiden toteuttamisessa.</p> <p>Työn tutkimuskohteena on kaksi Suomen lasten ja nuorten säätiön koordinoiman Myrsky-hankkeen rahoittamaa taideprojektia. Myrsky-hanke mahdollistaa eritavoin vaikeassa elämäntilanteessa oleville nuorille suunnattuja taideprojekteja. Tässä opinnäytetyössä tutkittavat projektit ovat Lahdessa toimiva maahanmuuttajataustaisille nuorille tarkoitettu sarjakuvatyöpaja, sekä Helsingissä etsivän nuorisotyön tavoittamille nuorille järjestettävä sirkustyöpaja.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin haastattelua. Haastateltavina oli kaksi ohjaajaa kummastakin projektista. Lisäksi tutkimusaineistona toimivat projektien ohjaajien tekemät seurantaraportit työpajojen toiminnan eri vaiheista.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten taidelähtöiset menetelmät vaikuttavat projekteissa mukana olevien nuorten elämäntaitojen kehittymiseen. Haastatteluilla pyrittiin selvittämään, millaisia työtapoja projekteissa on käytetty ja mitkä niistä ovat ohjaajien näkemyksen mukaan toimivia välineitä tiettyjen elämäntaitojen kehittämisessä. Yksi Myrsky-hankkeen tavoitteista on hyvien taidelähtöisten menetelmien kehittäminen ja levittäminen. Hankkeen tavoitteiden toteutumisen kannalta on tärkeää tietää, millaisia työtapoja ja menetelmiä projekteissa käytetään ja miten ne vaikuttavat nuoriin. Työssä pohditaan myös yleisemmin taiteen vahvuuksia elämäntaitojen vahvistamisen välineenä.</p>	
Asiasanat soveltava taide, nuoret, elämäntaito, elämänhallinta	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Katri Mentunen	Number of Pages 38 and 5
Title How arts-based methods impact the enhancement of young peoples' life skills in The Myrsky -program - Instructors' views	
Supervisor(s) Arto Lindholm	
Subscriber and/or Mentor The Finnish Children and Youth Foundation, Riikka Åstrand	
<p>Abstract</p> <p>This study deals with arts-based methods and the impact those methods have on young people and their life skills. Life skills are mental resources and acquirements such as self-esteem, social interaction skills and self-expression. Life skills are essential for young people so they will fare in their studies and working life.</p> <p>The subscriber of this study is The Finnish Children and Youth Foundation that aims at improving the living conditions of children and young people, and prevents different kinds of social problems. The Foundation executes programs and campaigns in Finland and abroad. Enhancement of life skills plays a central role in achieving the foundation's goals.</p> <p>The subjects of this study are two art projects, funded by The Myrsky -program, which is coordinated by The Finnish Children and Youth Foundation. The Myrsky -program enables arts projects targeted at young people that are in a difficult situation in life. The two projects in question in this study are a comic workshop for young immigrants, organized in Lahti, and a circus workshop for young people reached by outreach youth work in Helsinki.</p> <p>The main research method in this study was interviewing the instructors of the two projects. Two instructors from both of the projects took part in the interviews. In addition, the follow-up reports written by the instructors during the different phases of the projects were used as research data.</p> <p>The aim of this study was to find out how arts-based methods impact the enhancement of life skills of the young people involved in the projects. The interviews were focused on methods used in the projects, and on the instructors' views on which methods enhance which life skills. The Myrsky -program aims at improving and spreading good arts-based methods. To achieve this goal, the program needs to find out what methods are used in the projects and how those methods affect the young people. This study also discusses more generally the strengths of art as a tool for improving and developing life skills.</p>	
Keywords arts-based methods, youth, life skills, life management	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
1.1 Myrsky-hanke	6
2 TAITEEN SOVELTAVASTA KÄYTÖSTÄ	7
2.1 Taiteen tekemisen vaikutukset	9
3 NUORET JA ELÄMÄNTAIDOT	10
3.1 Nuorten syrjäytyminen	12
3.2 Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimus	13
4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA PROJEKTIT	15
4.1 Sirkus Magenta ry: Rimpuilemalla ryhmäksi - Sirkus välineenä nuorten osallisuuden vahvistamisessa	16
4.2 Täällä NYT! - maahanmuuttajanuorten sarjakuvatyöpaja	17
5 HAASTATTELUJEN TULOKSET	18
5.1 Itsetunto, itsetuntemus ja rohkeus	19
5.2 Sosiaalisen vuorovaikutuksen ja itseilmaisun taidot	23
5.3 Itsenäinen ajattelu, aktiivisuus ja vastuullisuus	26
6 YHTEENVETO JA POHDINTAA	28
6.1 Taidelähtöisten menetelmien vahvuudet elämäntaitojen kehittämisessä	30
6.2 Soveltavan taiteen projektien haasteet	32
7. TYÖN ARVIOINTI	33
LÄHTEET	36
LIITTEET	39

1 JOHDANTO

Vuonna 2011 julkaistiin tutkimus Iloa elämään - Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa, jossa tutkittiin taiteen tekemisen vaikutuksia taidelähtöisiä menetelmiä käyttävissä projekteissa mukana olleisiin nuoriin. Tutkimuksessa selvitettiin kyselylomakkeen ja haastattelujen avulla, miten nuoret itse olivat kokeneet taiteen tekemisen vaikutuksen omassa elämässään. Tutkimusraportissa todetaan, että suurin osa nuorista oli kokenut erilaisten valmiuksien ja taitojen kehittyneen projekteissa mukana olon aikana. Näitä valmiuksia ja taitoja nimitän tässä opinnäytetyössä elämäntaidoiksi.

Myrsky on Suomen lasten ja nuorten säätiön koordinoima hanke, joka rahoittaa erityyppisissä vaikeissa tai haasteellisissa elämäntilanteissa oleville nuorille suunnattuja taideprojekteja ympäri Suomea. Yksi Myrsky-hankkeen tavoitteista on myös löytää ja kehittää hyviksi havaittuja toimintatapoja ja menetelmiä soveltavan taiteen kentällä. Kun taiteen tekemisen vaikutuksista ja nuorten kokemuksista oltiin aiemmassa tutkimuksessa saatu positiivisia tuloksia, oli seuraavaksi tiedettävä, mitä projekteissa oikeastaan tehdään ja miten niissä toimitaan. Mitkä ovat näitä hyviä toimintamalleja ja menetelmiä ja mihin ne vaikuttavat. Hankkeen ja sen tavoitteiden kannalta on siis tärkeää tietää, mitä projekteissa konkreettisesti tapahtuu. Opinnäytetyössäni pyrin selvittämään juuri näitä asioita kysymällä projektien ohjaajilta itseltään heidän näkemyksiään toiminnan ja eri työtapojen vaikutuksesta nuorten elämäntaitojen kehittymiseen.

Opinnäytetyöni tavoitteena on siis selvittää miten taidelähtöiset menetelmät kehittävät nuorten valmiuksia toimia aktiivisina yhteiskunnan jäseninä, ja nimenomaan mikä toiminta ja työtavat vahvistavat mitään valmiuksia. Elämäntaidot ja niiden kehittäminen ovat keskeinen osa työn tilaajan, Suomen lasten ja nuorten säätiön toimintaa ja tavoitteita. Säätiö on perustettu vuonna 2001 ja sen toiminnan tarkoituksena on parantaa lasten ja nuorten elinoloja sekä ennaltaehkäistä erilaisten ongelmien syntymistä. Tätä tarkoitusta se toteuttaa erilaisten hankkeiden ja kampanjoiden kautta Suomessa ja ulkomailla. Säätiö myös haastaa yhteiskunnan toimijoita vastuuseen lasten ja nuorten tukemisesta. (Suomen lasten ja nuorten säätiö 2014a.)

Tämän työn tutkimuskohteena on kaksi Myrsky-hankkeen rahoittamaa taideprojektia. Kummassakin projektissa on käytössä eri taidemuoto ja myös kohderyhmä on eri. Lahdessa toimivan sarjakuvatyöpajan kohderyhmänä ovat maahanmuuttajataustaiset nuoret, joilla on erittäin heikko suomenkielentaito. Helsingissä puolestaan järjestään sirkustoimintaa etsivän nuorisotyön tavoittamille, syrjäytyneille tai selvästi syrjäytymisvaarassa oleville nuorille.

Opinnäytetyössäni selvitän, mitkä nuorten elämäntaidoista ovat projektien ohjaajien näkemyksen mukaan kehittyneet työskentelyn aikana ja miten taidelähtöiset menetelmät ovat tähän kehitykseen vaikuttaneet. Pysin myös selvittämään yleisemmin, mitkä ovat taiteen tekemisen vahvuudet hyvinvoinnin edistämiseen tähtäävässä toiminnassa.

1.1 Myrsky-hanke

Myrsky on Suomen lasten ja nuorten säätiön koordinoima hanke, jonka tavoitteena on tukea haastavassa elämäntilanteessa olevien nuorten omien voimavarojen vahvistamista taiteen tekemisen kautta. Hanke tukee ympäri Suomen paikallisesti organisoituja, nuorille suunnattuja taideprojekteja projektitukien kautta. Projektien kohderyhminä voivat olla esimerkiksi nuorisokodeissa asuvat nuoret, maahanmuuttajanuoret tai ilman koulutus- tai työpaikkaa olevat nuoret. Myrsky tarjoaa projektien ohjaajille myös tukea projektin läpi viemiseen sekä nuorten kohtaamiseen. (Suomen lasten ja nuorten säätiö 2014b.)

Myrsky-hankkeen käynnisti Suomen kulttuurirahasto vuonna 2008 ja se siirtyi osaksi Suomen lasten ja nuorten säätiön toimintaa vuonna 2011. Suomen kulttuurirahasto jatkoi kuitenkin hankkeen rahoittamista. Lisäksi Myrsky-hanketta ovat rahoittaneet Opetus- ja kulttuuriministeriö, Svenska kulturfonden ja useat yhteistyöyritykset. Hankkeen tukemissa projekteissa nuoret pääsevät itse tekemään taidetta omista lähtökohdistaan, ammattitaiteilijan ohjauksessa. Lähtökohtana hankkeessa on ajatus taiteen voimaannuttavasta vaikutuksesta ja sen vaikutuksesta nuorten elämäntaitojen kehittymiselle. (Suomen lasten ja nuorten säätiö 2014b.)

Myrsky-hankkeen projektituet ovat pääsääntöisesti haettavissa kahdesti vuodessa. Tukia myönnettäessä kiinnitetään huomiota tiettyihin perusvaatimuksiin, jotka projektien tulee täyttää. Näitä ovat mm. projektin riittävä pitkäjänteisyys ja yhteisöllisten toimintatapojen käyttö. Tuettavien projektien on oltava taiteen ammattilaisen vetämiä, mutta nuorten on oltava itse taiteen tekijöinä. Lisäksi projektin on tavoitettava vaikeassa elämäntilanteessa olevia nuoria. Tukea myönnetään projektin toteuttamiseen olennaisesti liittyviin kuluihin, kuten palkka-, matka- ja majoituskuluihin sekä tilavuokriin. Tukea saaneet projektit sitoutuvat toimimaan ”Myrsky-projekteina” ja tuomaan hanketta esiin omassa tiedotuksessaan. (Suomen lasten ja nuorten säätiö 2014d.)

Projektituenhakija voi olla taide- ja kulttuurialan toimija, kuten yksittäinen taiteilija tai taiteilijayhdistys, tai julkisyhteisö kuten nuorisot-, sosiaali- tai sivistysalan organisaatio tai kunnan tai valtion alainen toimija, esimerkiksi nuorisotalo tai koulukoti. (Suomen lasten ja nuorten säätiö 2014d.) Projektit voidaan toteuttaa missä päin Suomea tahansa ja niissä käytetty taidemuoto voi olla mikä tahansa, myös usean taidemuodon yhdistelmä.

2 TAITEEN SOVELTAVASTA KÄYTÖSTÄ

Anita Pesonen puhuu kirjassa *Taide keskellä elämää* (2007, 45-47) sosiaalihuollon asiakkaille toteutetusta ryhmätoiminnasta, johon asiakkailla oli mahdollisuus tulla maalaamaan yhdessä. Toiminnassa ei ollut kyse terapiasta vaan sosiaalityöstä, jonka tavoitteena oli auttaa ihmistä löytämään oma elämänsä osana yhteisöä ja yhteiskuntaa. Inkeri Sava on puolestaan kehittänyt monikulttuurista taidekasvatusta peruskoulussa. Tarkoituksena on ollut auttaa opettajia työtapoihin, joissa eri kulttuureista tulevat lapset voivat tulla nähdyksi ja kuulluksi luokkaopetuksessa (Bardy 2007, 27). Taiteen soveltavalla käytöllä tarkoitetaan juuri tätä. Taiteen ja taiteen tekemisen avulla voidaan parantaa yksittäisen ihmisen tai jonkin ihmisryhmän hyvinvointia. Itse taiteen tekeminen on lopputulosta tärkeämpi ja taiteen tekemisen kautta haetaan positiivisia muutoksia tekijässä itsessään. ”Soveltaminen” on ensisijaisesti taiteen esittämisen- ja luomistapaan liittyvä käytännöllinen tekijä, ei taiteen sisältöön vaikuttava

(Strandman 2007, 163). Taide on siis taidetta vaikka se tehtäisiin vanhainkodissa, vankilassa tai sosiaalihuollon piirissä.

Taiteen soveltavan käytön yhteydessä puhutaan usein myös yhteisöllisestä taidetoiminnasta tai yhteisötaiteesta. Nimitys on siinä mielessä osuva, että usein soveltavan taiteen, kuten Myrsky-hankkeenkin projekteissa yhdessä tekeminen ja ryhmätyöskentely ovat tärkeässä roolissa. Vuorovaikutus ja yhdessä jaettu taiteellinen työskentely voivat olla voimakkaita yhteenkuuluvuuden kokemuksia. Soveltavan taiteen projekteissa on yleensä mukana yksi tai useampi ammattitaiteilija, joiden opastuksella osallistujat pääsevät taiteen avulla tutkimaan suhdettaan itseensä, toisiin ihmisiin ja maailmaan (Bardy 2007, 24). Taiteilijoiden lisäksi mukana voi olla muitakin ammattiryhmiä, kuten sosiaalityöntekijöitä, sairaanhoitajia tai opettajia.

Taiteen kautta on mahdollista hakea merkityksiä ja jäsentää ympäröivää maailmaa (Strandman 2007, 162). Taiteen kokeminen ja tekeminen antaa paitsi yhteisöllisiä kokemuksia myös tilan ja hetken, jossa voi olla sisällä omassa ajatusmaailmassaan ja löytää itsestään uusia asioita. Taiteellisen oppimisen lisäksi työskentely auttaa oman identiteetin etsimisessä ja taiteen symboliikan varjolla uskaltaa ilmaista voimakkaitakin tunteita (Känkänen ym. 2010, 17; Toivanen 2007, 123-124). Taiteen tekemisen kautta on myös mahdollista löytää ja ymmärtää omaan kulttuuriin ja taustaan liittyviä erityispiirteitä (Sava 1998, 34&42), mikä on tärkeää erityisesti maahanmuuttajataustaisten identiteetin rakentumiselle. Omien ajatusten käsittelyn rinnalla tärkeää on myös niiden jakaminen muiden osallistujien ja ohjaajien kanssa.

Vaikka taide valjastettaisiin jonkin tavoitteen, kuten yksilön hyvinvoinnin saavuttamiseksi, on taiteella silti sellaisenaan oma arvonsa. Syntynyt teos, olkoon se teatteriesitys, maalaus, runo tai mikä tahansa muu, kuvaa tekijänsä tunteita, ajatuksia ja kokemuksia, ja tiivistää ne muiden kanssa jaettavaan muotoon (Känkänen ym. 2010, 17). Erityisesti jollain tavalla valtaväestöstä poikkeavien ryhmien tekemät teokset ovat paitsi arvokkaita tekijöille itselleen, myös vahvoja viestejä ulospäin. Teokseen sisältyy sanoma sen tekijöiden tunteista ja ajatuksista, siitä miten he yhteiskunnan näkevät ja kokevat. Taiteen kautta myös he itse voivat tulla kuulluksi ja nähdyksi (Nurminen 2007, 261).

2.1 Taiteen tekemisen vaikutukset

Taiteella on yhteiskunnassamme monia eri tehtäviä ja tarkoituksia. Sen on todettu merkitsevän elämyksiä, kokemuksia ja virikkeitä (Strandman 2007, 161) ja näin parantavan kansalaisten terveyttä ja hyvinvointia. Taide tekee ympäristöstämme viihtyisämmän ja antaa vapaa-ajallemme sisältöä. Joku saattaa pitää taidetta ja sen kulutusta merkinä saavutetusta sivistyksestä tai asemasta yhteiskunnassa. Joillekin se on osa mielikuvaa jostakin korkeammasta statuksesta, paremmista piireistä. Taide voi olla arkipäiväistä tai jotain aivan erityistä. On niitäkin, joiden mielestä taide on yhdenentekevää. Marjatta Bardy (2007, 21) on tiivistänyt asian seuraavasti:

”Taiteen ylevä ja samaan aikaan käytännöllinen merkitys on sen kyvyssä panna aistit, tunteet ja mieli liikkeeseen sellaisin tavoin, joihin on muin keinon vaikea päästä.”

Yhteiskunnassamme on hiljalleen alettu tunnustaa taiteen hyvinvointivaikutukset (Känkänen ym. 2010, 4) ja on myös tutkittu, että aktiivisimmin kulttuuria harrastavat elävät pisimpään (Hyypä 2007, 156). Markku T. Hyypän (2005, 124 & 131) mukaan taide voi epäsuorasti vahvistaa elämänhallintaa ja kykyä selviytyä ongelmista. Taide-toiminta auttaa ihmistä löytämään itsestään uusia resursseja ja myös hyödyntämään niitä. Tapio Toivanen puolestaan kutsuu taiteen tekemiseen ja kokemiseen liittyviä elämyksiä ja henkilökohtaisia onnistumisia huippukokemuksiksi (2007, 121-122). Positiiviset kokemukset lähtevät itse taiteellisen toiminnan tuottamasta hyvästä olost, ei niinkään työn jäljen onnistumisesta tai epäonnistumisesta. Epävarmuus omista kyvyistä ja mahdollisesti hyvinkin vaikeiden aiheiden käsittely taiteellisen työskenteilyn aikana, johtavat usein nekin iloon ja ylpeyteen oman valmiin teoksen edessä (Bardy 2007, 30).

Taiteen tekeminen on opettavaista monessa suhteessa. Kuhunkin taiteenlajiin liittyy tiettyjä tekniikoita ja välineitä, joiden hallitseminen avaa tekijälle uusia mahdollisuuksia omaan tekemiseen ja ilmaisuun. Taiteen tekemisen kautta ihminen oppii kuitenkin myös itsestään ja omasta minäkuvastaan. Taide avartaa mielikuvia maailmasta ja muista ihmisistä ja antaa mahdollisuuden käsitellä vaikeasti sanoiksi puettavia asioita (Känkänen ym. 2010, 17-18; Toivanen 2007, 123-124). Sen avulla voi peilata ja

hahmottaa omia ajatuksiaan ja paikkaansa yhteiskunnassa. Taide- tai kulttuurielämyksen tuomat vahvat kokemukset omasta itsestä ja ympäröivästä maailmasta luovat hyvänolon tunteita ja sitä kautta hyvinvointia (Hyyppä ym. 2005, 36).

3 NUORET JA ELÄMÄNTAIDOT

Nuorilla tarkoitetaan Suomen nuorisolaissa kaikkia alle 29-vuotiaita. Nuorisolain tarkoituksena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää heidän aktiivista kansalaisuuttaan ja sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinolot. Laki haastaa tukemaan nuorten toimintaa heidän omissa yhteisöissään ja edistämään sukupolvien välistä vuorovaikutusta. (Kurki 2010, 201.)

Nuoriin ja heidän asemaansa ja hyvinvointiinsa on Suomessa kiinnitetty viime vuosina erityistä huomiota. Vuoden 2013 alussa tuli voimaan hallitusohjelmaan sisältyvä nuorten yhteiskuntatakuu, eli Nuorisotakuu. Nuorisotakuu tarkoittaa, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja-, tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun hän on ilmoittautunut työttömäksi työnhakijaksi TE-toimistoon (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014). Osana Nuorisotakuuta on myös koulutustakuu, jolla halutaan taata kaikille peruskoulun päättäneille jatkokoulutuspaikka.

Pärjätäkseen opiskeluissa tai työelämässä, nuori tarvitsee kuitenkin myös tiettyjä taitoja ja valmiuksia. Kutsun tässä työssä näitä taitoja elämäntaidoiksi. Jotta työ ja opiskelu olisi mielekästä, on nuoren kyettävä myönteisten kokemusten lisäksi kohtamaan ja sietämään myös epäonnistumisia (Helenius ym. 1998, 10), ja siinä auttavat riittävät elämäntaidot. Nuorelle tärkeitä elämäntaitoja ovat esimerkiksi sosiaalisen vuorovaikutuksen taidot, itsetuntemus ja oman toiminnan arviointi, kyky rakentaa ja ylläpitää myönteisiä ihmissuhteita sekä kyky asettaa tavoitteita, edetä suunnitelmallisesti niiden toteuttamiseksi ja selviytyä vastoinkäymisistä (Helenius ym. 1998, 7; Suomen lasten ja nuorten säätiö 2014c).

Opinnäytetyöni tilaaja, Suomen lasten ja nuorten säätiö (2014c), on määritellyt nuorille tärkeät elämäntaidot, joita se hankkeittensa kautta pyrkii nuorten kohdalla kehittämään. Säätiön mukaan elämäntaidot koostuvat

- omien vahvuuksien löytämisestä ja itsetunnon kehittämisestä
- kriittisestä ajattelusta
- mahdollisuuksien löytämisestä ja tavoitteiden asettamisesta
- pärjäämisestä ongelmatilanteissa
- yhteisön jäsenenä toimimisesta (vastuullisuudesta, vuorovaikutuksesta ja osallistumisesta)

Seuraavassa Suomen lasten ja nuorten säätiön kaaviossa elämäntaidot on jaettu erikseen minätaitoihin ja yhteisötaitoihin. Kaaviossa käytetty jaottelu ja elämäntaitojen määrittely on ollut pohjana myös tätä opinnäytetyötä tehdessäni ja tutkimushaastattelun runkoa laatiessani.

Kaavio 1. Elämäntaitokonsepti. Suomen lasten ja nuorten säätiö.

Minätaidot	Ajattelu	<ul style="list-style-type: none"> - Nuoren itsenäisen ajattelun taidot ovat vahvistuneet - Nuoren suunnitelmallisuus ja tavoitteiden asettaminen ovat vahvistuneet - Nuoren usko tulevaisuuteen on vahvistunut - Nuoren kyky toimia rohkeasti tavoitteiden saavuttamiseksi on vahvistunut
	Identiteetti	<ul style="list-style-type: none"> - Nuoren itsetunto on vahvistunut - Nuoren itsetuntemus on vahvistunut
Yhteisötaidot	Sosiaalinen vuorovaikutus; yhteisön jäsenyys ja aloitteellisuus	<ul style="list-style-type: none"> - Nuori kykenee parempaan sosiaaliseen vuorovaikutukseen - Nuorella on paremmat valmiudet ilmaista itseään - Nuori pystyy toimimaan aiempaa paremmin aktiivisena ja vastuullisena osana yhteisöä

Elämäntaidot ovat toisin sanoen henkisiä valmiuksia, joilla on konkreettinen vaikutus nuoren pärjäämiseen opiskeluissa ja työelämässä, osana yhteisöä. Usein puhutaan myös sosiaalisesta tai henkisestä pääomasta, johon liitetään vahvasti sosiaaliset suhteet ja niiden ylläpito. Taina Karman (2010, 21) kuvaa yhteisöllisyyttä aineettona, henkisenä pääomana, joka voi muuttua myös aineelliseksi sen terveydelle,

hyvinvoinnille ja oppimiselle tuomien positiivisten vaikutusten kautta. Henkinen pääoma ja riittävät voimavarat auttavat asettamaan ja saavuttamaan tavoitteita. Kun ihminen on tyytyväisempi itseensä ja elämäänsä, vaikutukset näkyvät esimerkiksi oppimisessa ja työn tuloksellisuudessa.

Elämäntaitoja on mahdollista oppia ja vahvistaa. Itseensä ja omiin ajattelu- ja toimintatapoihinsa tutustuminen on taitojen oppimisen kannalta keskeistä, sillä itseensä tyytyväinen ihminen luottaa omiin kykyihinsä ja kykenee myös jakamaan tunteitaan ja ajatuksiaan muiden kanssa (Helenius ym. 1998, 7-8). Kuva omasta itsestä rakentuu suhteessa onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksiin (Ahonen 1998, 93-94) ja nuori tarvitseekin tilaisuuksia, joiden kautta hän löytää itsestään parhaat puolet. Jotta nuori voisi kasvaa aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi, on tärkeää löytää ja herätellä nuoren oma motivaatio esimerkiksi opintoja kohtaan ja tunnistaa hänen yksilölliset mahdollisuutensa ja potentiaalinsa (Kurki 2010, 222).

3.1 Nuorten syrjäytyminen

Elämäntaitojen ollessa heikot, voi nuori pahimmassa tapauksessa jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle. Tällaisesta kehityksestä käytetään termiä syrjäytyminen. Syrjäytyneeksi katsotaan yleensä henkilö, joka elää valtavirtaan nähden olennaisesti huonommissa oloissa, eikä osallistu yhteiskunnassa tavanomaiseksi katsottuihin toimintoihin (Notkola ym. 2013, 57). Nuorten kohdalla syrjäytyneiksi luokitellaan sellaiset työelämän ja opiskelun ulkopuolelle jääneet nuoret, joilla ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta (Suomen nuorisoyhteistyö - Allianssi ry. 2014, 24).

Sana syrjäytynyt viittaisi siihen, että henkilö itse ainoana vaikuttaa oman elämäntilanteensa kehitykseen. Todellisuudessa syrjäytymiseen vaikuttaa kuitenkin vahvasti myös ympäröivä yhteiskunta ja sen sosiaalisen, taloudellisen, poliittisen ja kulttuurisen järjestelmän ulkopuolelle jääminen. Syrjäytyneellä on usein vaikeuksia päästä osaksi työelämää, osallistua yhteiskunnan päätöksentekoon ja hyödyntää sen kulttuurisia tai materiaalisia voimavaroja. (Mikkonen 2013, 16-17.) Syrjäytymiskehitykseen voi liittyä myös erilaisia mielenterveydellisiä tai sosiaalisia ongelmia, kuten masentuneisuutta tai päihdeongelmia (Hellsten ym. 2012, 16). Myös esimerkiksi oppi-

misvaikeudet tai kielitaidon puute vaikeuttavat koulutukseen hakeutumista ja työelämään pääsyä. Kielitaidon puute muodostuu ongelmaksi etenkin muista kulttuureista tulleiden kohdalla, ja lähes neljännes syrjäytyneistä nuorista onkin maahanmuuttajataustaisia (Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry. 2014, 25).

Erityisesti nuorten syrjäytymistä ja putoamista kokonaan työelämän ulkopuolelle pidetään yhteiskunnalle kalliina ja kestäättömänä kehityksenä. Peruskoulun jälkeinen koulutus vähentää työttömäksi joutumisen riskejä selvästi (Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry. 2014, 25), mutta koska syrjäytymiseen johtavat syyt ovat moninaisempia, ei pelkän koulutus- tai työpaikan voida ajatella automaattisesti pysäyttävän nuoren syrjäytymiskehitystä. Nuori tarvitsee työelämässä pysyäkseen tai opiskeluisaan pärjätäkseen myös riittäviä taitoja ja voimavaroja (Hellsten ym. 2012, 64-64). Vaikeassa elämäntilanteessa oleva nuori, jolla ei ole valmiuksia käsitellä kohtaamiinsa ongelmia, ei välttämättä näe opiskelua mielekkäänä. Tämä saattaa johtaa opintojen keskeyttämiseen, mikä puolestaan usein panee alulle nuoren syrjäytymiskehityksen (Helenius ym. 1998, 9). Työelämässä nuoren on ammatillisen osaamisen lisäksi omattava yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, kyettävä sietämään epävarmuutta ja sopimaan erimielisyyksiä. (Helenius ym. 1998, 9-10.) Syrjäytymisen ehkäisemiseksi nuorelle on siis tarjottava apua ja tukea myös näiden taitojen löytämiseen ja vahvistamiseen.

3.2 Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimus

Myrsky-hankkeen käynnistyessä vuonna 2008 aloitettiin myös Nuoret taiteen tekijöinä -tutkimushanke. Tutkimus kesti kaikkiaan kolme vuotta ja sen raportti, Iloa ja voimaa elämään - Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa, julkaistiin vuonna 2011. Myrsky-hankkeen käynnisti Suomen Kulttuurirahasto, joka oli myös tutkimuksen tilaaja. Tutkimusta puolestaan koordinoi Nuorisotutkimusverkosto. Tutkijoina toimivat dosentit Sirkku Kotilainen ja Katriina Siivonen, ja tilastollisesta osuudesta vastasi FT, YTL Annikka Suoninen. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, miten taiteen tekeminen kulttuurisena toimintana rakentaa nuorten hyvinvointia. (Siivonen ym. 2011, 17.) Tutkimus seurasi toimintaa Myrsky-projekteissa ja niihin osallistuneille nuorille tehtiin myös tilastollinen kyselytutkimus.

Kyselylomakkeella selvitettiin nuorten omia kokemuksia Myrsky-projekteihin osallistumisesta ja niiden vaikutuksista heidän elämäänsä. Kolmen vuoden tutkimusajan aikana käynnistyi ja päättyi useita kymmeniä projekteja. Nuorille tehtiin projektien alkaessa alkukysely, jossa kartoitettiin mm. heidän aiempia kulttuuriharrastuksiaan, asenteita kulttuuriin ja taiteeseen sekä arviota omasta hyvinvoinnista ja sosiaalisista valmiuksista. Projektin lopuksi nuorille teetettiin loppukysely, jossa samoja asioita pyydettiin arvioimaan uudelleen. Hyvin lyhyissä projekteissa nuorille teetettiin vain yksi, alku- ja loppukyselystä yhdistelty kysely projektin päättyessä. (Siivonen ym. 2011, 35.)

Kyselyyn vastasi 679 osallistujaa 38:sta eri projektista. Lomakkeeseen olisivat voineet niin halutessaan vastata kaikki tutkimuksen aikana Myrsky-projekteissa mukana olleet nuoret, joita oli yhteensä tuhansia, hyvin erilaisista taustoista ja lähtökohdista. Tutkijat toteavat raportissa, että käytännössä kyselyyn vastasivat sellaiset nuoret, jotka olivat mukana pidemmissä projekteissa ja joilla oli lomakkeen täyttämiseen tarvittava kielitaito ja muut kognitiiviset kyvyt (Siivonen ym. 2011, 26). Ei siis voida ajatella tutkimustulosten koskevan kaikkia Myrsky-nuoria.

Nuoria pyydettiin arvioimaan projektiin osallistumisen vaikutuksia viidentoista eri väittämän avulla. Väittämistä kolme liittyi mahdollisiin negatiivisiin vaikutuksiin, kuten muiden harrastusten ja kavereiden näkemisen vähentymiseen, ja loput kaksitoista väittämää koskivat mahdollisia positiivisia vaikutuksia. 70 prosenttia kyselyyn vastanneista koki, ettei projektiin osallistumisella ollut lainkaan tai vain vähän negatiivisia vaikutuksia heidän elämäänsä. (Siivonen ym. 2011, 228.)

Sen sijaan 85 prosenttia vastaajista koki, että osallistuminen Myrsky-projektiin oli ainakin jossain määrin vaikuttanut heidän elämäänsä positiivisesti. 60 prosenttia katsoi, että osallistuminen oli lisännyt heidän taitojaan ja rohkeuttaan ilmaista itseään. Lähes yhtä moni oli sitä mieltä, että heidän yhteistyötaitonsa olivat kehittyneet ja heidän kanssakäymisensä muiden nuorten kanssa oli lisääntynyt. (Siivonen ym. 2011, 229-230.)

Kyselyn lisäksi tutkijat tekivät yksilöhaastatteluja ja nuorilta kerättiin osallistujapalautteita. Näiden kolmen aineiston perusteella tutkijat päättelivät raportissaan, että taideteen tekeminen lisäsi nuorten tyytyväisyyttä, elämäniloa, yhteisöllisiä valmiuksia ja taitoja. Projektiin osallistuminen lisäsi nuorten hyvinvointia ja osallisuutta ja yhdessä tekeminen vahvisti heidän yhteisöllisiä taitojaan ja laajensi heidän kaveripiiriään. (Siivonen ym. 2011, 242.) Taidelähtöiseen toimintaan osallistumisella oli siis tutkimuksessa mukana olleisiin nuoriin monessa suhteessa positiivinen vaikutus.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA PROJEKTIT

Opinnäytetyöni tutkimuskohteena on kaksi Myrsky-hankkeen rahoittamaa, nuorille suunnattua taideprojektia, joiden toimintaa ja tavoitteita avataan tarkemmin tässä luvussa. Työn pääasiallisena tutkimusmenetelmänä käytin haastatteluja, joilla pyrin selvittämään Myrsky-projektien ohjaajien näkemystä siitä, mitkä heidän vetämässään projektissa käytetyt työtavat ja menetelmät ovat vaikuttaneet nuorten elämäntaitojen kehittymiseen ja millä tavalla.

Ennen haastatteluja pyysin vähintään yhtä projektissa mukana ollutta ohjaajaa täyttämään kyselylomakkeen, jossa heitä pyydettiin arvioimaan osallistuneiden nuorten elämäntaitojen kehitystä, sekä projektin ja siinä käytetyn taidemuodon vaikutusta tähän kehitykseen. Lomakkeessa pyydettiin myös kertomaan esimerkki jonkun yksittäisen nuoren kehityksestä projektin aikana. Lomake on Myrsky-hankkeen projekteille suunnittelema arviointilomake.

Työni lähteenä olivat lisäksi projektien Myrsky-hankkeelle tekemät seurantaraportit, joissa ohjaajat ovat arvioineet nuorten kehitystä ja projektien etenemistä jo sen aikana. Raportit ja kyselylomakkeiden vastaukset toimivat haastattelurungon ja kysymysten suunnittelun pohjana. Haastattelujen tarkoituksena oli syventää ja tarkentaa seurantaraporteissa ja kyselylomakkeessa esiinnousseita asioita, sekä saada lisää tietoa taidemenetelmien toimivuudesta.

Haastattelin opinnäytetyötäni varten projektien ohjaajia. Projekteissa mukana olleita nuoria ei tässä opinnäytetyössä ole haastateltu, sillä tarkoituksena on selvittää nimenomaan erilaisten työtapojen ja menetelmien vaikutusta nuoriin ja koin, että näitä ohjaajat itse pystyvät erittelemään ja arvioimaan paremmin. Haastatteluja oli kaksi, joista kumpaankin osallistui samanaikaisesti kaksi projektissa toiminutta ohjaajaa. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoidulla teemahaastattelulla, jossa projekteilta kysyttiin tietyt kattokysymykset, mutta keskustelu kysymysten ympärillä oli vapaata (Ojasalo ym. 2009, 95-97). Yhdistin haastatteluista saadun ja seurantaraportteja analysoimalla kerätyn aineisto. Pyrin aineiston perusteella arvioimaan, mitkä osallistuneiden nuorten elämäntaidoista olivat projektien aikana kehittyneet ja mikä toiminta tähän oli johtanut. Jaoin aineistosta esiin nousseet asiat kolmeen luokkaan:

1. itsetunto, itsetuntemus ja rohkeus
2. sosiaalisen vuorovaikutuksen ja itseilmaisun taidot
3. itsenäinen ajattelu, aktiivisuus ja vastuullisuus

Osa haastattelukysymyksistä käsitteli myös projektien toimintaan liittyviä haasteita, sekä taidelähtöisten menetelmien vahvuuksia elämäntaitojen kehittämisessä. Näitä kysymyksiä käsitellään tarkemmin luvussa 6.

4.1 Sirkus Magenta ry: Rimpuilemalla ryhmäksi - Sirkus välineenä nuorten osallisuuden vahvistamisessa

Vuonna 2011 perustettu sosiaalisen sirkuksen yhdistys Sirkus Magenta ry. järjestää sirkustyöpajoja etsivän nuorisotyön tavoittamille nuorille ja nuorille aikuisille. Etsivän nuorisotyön tarkoituksena on auttaa koulutus ja työelämän ulkopuolelle jääneitä, erityisessä syrjäytymisvaarassa olevia nuoria. Työpajat järjestetään yhteistyössä Helsingin diakonissalaitoksen Vamos -palvelukokonaisuuden kanssa. Vamos on 16-29 -vuotiaille suunnattu kokonaisuus, jonka päätavoitteena on löytää nuorelle yksilöllinen polku koulutus- ja työelämään (Helsingin Diakonissalaitos 2014). Sirkustyöpajat ovat yksi osa nuorille tarjottavasta monipuolisesta toiminnasta ja palveluista.

Työpajat kokoontuvat kerran viikossa syksystä kevääseen, ja niissä harjoitellaan sirkustaiteen eri muotoja. Ohjaajina toimii sirkusammattilaisia, joista osalla on myös koulutus sosiaalisen sirkuksen ohjaajaksi. Sosiaalinen sirkus sisältää elementtejä teatterista, tanssista ja urheilusta ja tarjoaa näin ollen paljon työkaluja ohjaajien käyttöön. Projektin tavoitteena on auttaa nuoria löytämään omia vahvuuksiaan ja voittamaan pelkojaan, kasvattaa heidän itseluottamustaan, oppia ryhmässä toimimista ja toisten tukemista, sekä antaa osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia. Sirkuksesta innostuville tarjotaan myös mahdollisuutta jatkaa harrastusta ja syventää taitojaan kaikille avoimessa harrastelijasirkusryhmässä.

Sirkustyöpaja toimii osana Vamoksen tarjoamaa kokonaisuutta. Siinä pyritään tukemaan Vamoksen toiminnan aikaan saamaa kehitystä nuorissa, rohkaistaan nuoria rikkomaan omia rajojaan, ja löytämään ja kehittämään kykyjään ja sosiaalisia taitojaan. Tutkimushaastatteluun työpajojen ohjaajista osallistuivat Topi Hurtig ja Sarah Hudson.

4.2 Täällä NYT! - maahanmuuttajanuorten sarjakuvatyöpaja

Täällä NYT! on Lahdessa toimiva maahanmuuttajataustaisille nuorille suunnattu sarjakuva- ja kuvataidetyöpaja. Toiminta alkoi vuonna 2010. Työpajoissa opetellaan kuvataiteen ja sarjakuvan perustaitoja ja kerrontaa yhdessä muiden nuorten kanssa, usein käsitellen kaikkia ihmisiä yhdistäviä teemoja, kuten koti, perhe, omat tunteet ja unelmat. Sarjakuva tarjoaa suomenkieltä hyvin vähän tai ei lainkaan osaaville nuorille tavan kertoa itsestään ja esimerkiksi omasta kotimaastaan.

Työpajoissa pyritään luomaan positiivista ilmapiiriä monikulttuurisuutta kohtaan, vahvistamaan maahanmuuttajien keskinäistä verkostoa sekä tukemaan nuorten pääsyä osaksi suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaa. Työpajoissa harjoitellaan muun toiminnan ohessa myös suomenkieltä. Esimerkiksi ohjeistukset annetaan piirtämällä ja puhumalla, aina suomenkielellä. Nuorten kanssa myös keskustellaan heidän toistiaan ja niiden kertomista tarinoista. Nuorten tekemiä töitä on koottu myös näyttelyiksi, joiden tavoitteena on ollut avata maahanmuuttajanuorten ajatusmaailmaa yleisölle ja antaa lisäarvoa nuorten omille tarinoille ja tuotoksille.

Työpajojen ohjaajina toimivat taidekasvattaja ja kuvataiteilija Jonna Piipponen-Karkulowski, sekä puolalaissyntyinen sarjakuvataiteilija ja kuvataideopettaja Radek Karkulowski. Viikoittain kokoontuva sarjakuvatyöpaja järjestetään yhdessä Kärpäsen koulun maahanmuuttajia valmistavien luokkien kanssa ja paikalla työpajoissa on mahdollisuuksien mukaan myös oppilaiden oma opettaja. Perusopetukseen valmistavat luokat on tarkoitettu sellaisille maahanmuuttajataustaisille nuorille, jotka eivät vielä osaa suomenkieltä tai joilla suomenkielentaito on heikko (Lahden kaupunki 2014). Luokilla on nuoria monista eri lähtömaista ja kulttuureista. Sarjakuvatyöpaja järjestetään osana muuta valmistavan luokan opetusta koulun tiloissa.

Lisäksi projektin tiimoilta toimii niinikään viikoittain kokoontuva iltatyöpaja, joka järjestetään yhteistyössä Lahden nuorisotoimen ja Monikulttuurikeskus Multi-Cultin kanssa. Maksuttoman ja vapaaehtoisen iltatyöpajan tarkoituksena on tarjota harrastusmahdollisuus sellaisille maahanmuuttajanuorille, joilla ei esimerkiksi taloudellisista syistä johtuen muuten olisi mahdollisuutta kuvataideharrastukseen. Iltatyöpaja on nuorille myös väylä laajentaa omaa elinpiiriään koulun ja kodin ulkopuolelle. Iltatyöpajassa nuoret voivat syventää koulun työpajassa opittuja taitoja, mutta toiminta on avointa muillekin kuin valmistavilla luokilla opiskeleville maahanmuuttajataustaisille nuorille. Työpajaa markkinoidaan nuorille mm. Lahden kaupungin nuoriso- ja sosiaalitoimen kautta.

Täällä NYT! -projekti järjestää toimintaa myös yhteistyössä Suomen Punaisen Ristin Lammin vastaanottokeskuksen kanssa. Turvapaikanhakijoiden parissa toteutetut paikat on kuitenkin rajattu tämän opinnäytetyön ulkopuolelle.

5 HAASTATTELUJEN TULOKSET

Käytän tässä luvussa tutkimuskohteena olevista projekteista nimityksiä sirkustyöpaja ja sarjakuvatyöpaja. Haastatteluissa pyysin ohjaajia kuvaamaan nuorten lähtötilannetta ja valmiuksia heidän saapuessaan työpajaan ensimmäisen kerran. Sirkustyöpajaan saapuvat nuoret olivat monet passiivisia ja heistä välittyi haluttomuus ja moti-

vaation puute, epävarmuus ja ennakkoluulot omasta itsestä ja omista kyvyistä. Sarjakuvatyöpajan nuorilla puolestaan oli selvästi tarvetta yksilölliselle huomiolle, jota valmistavan luokan omalla opettajalla ei juuri ole mahdollisuutta antaa. Nuoret ovat usein myös todella levottomia. Suuri haaste heidän kanssaan toimimisessa on luonnollisesti myös yhteisen kielen puuttuminen.

Tässä luvussa analysoin haastatteluista ja seurantaraporteista esiin nousseita asioita. Olen jakanut tulokset kolmeen eri luokkaan, joista kullekin on oma lukunsa. Luokat olen muodostanut sen mukaan, mitä asioita haastatteluaineistosta nousi esiin. Luvuissa kerron mitkä nuorten elämäntaidoista ovat taiteellisen työskentelyn ja projektissa mukana olon myötä kehittyneet ja erityisesti millainen tekeminen on saanut aikaan millaisia muutoksia.

Haastattelun tuloksissa on huomioitava, että kyseessä on projektien ohjaajien subjektiivinen näkemys toiminnan vaikutuksesta nuoriin. Tuloksia ei siis voida pitää yleisesti pätevänä kaikkeen toimintaan, eivätkä kaikki havaitut muutokset välttämättä koske kaikkia toiminnassa mukana olleita nuoria. Tutkimuksessa ei myöskään ole vertailuryhmää, josta nähtäisiin onko taidetoimintaan osallistumattomilla nuorilla tapahtunut hitaampaa tai muunlaista kehitystä elämäntaitojen suhteen. Tulokset antavat kuitenkin viitteitä siitä, millainen toiminta saa aikaan mitäkin muutoksia nuorissa ja millaisia työtapoja voidaan pitää toimivina kunkin kohderyhmän kohdalla.

5.1 Itsetunto, itsetuntemus ja rohkeus

Sirkustyöpajassa lähdetään liikkeelle harjoituksilla, joihin nuorten on helppo lähteä mukaan. Esimerkiksi jongleerauksessa osallistumisen kynnys on matalampi, koska nuorten ei vielä tarvitse ottaa varsinaista suoraa kontaktia ohjaajiin tai toisiin nuoriin. Joillakin työpajaan saapuvilla nuorilla on vahvoja ennakkoluuloja itsestään ja taidoistaan. He kokevat olevansa ujoja, fyysisesti liian heikkoja tai ylipainoisia. He kokevat myös etteivät osaa tai pysty tekemään harjoituksia, koska eivät ole ikinä aiemmin tehneet mitään sirkuksen kaltaista. Työpajoissa heidän ennakkoluulonsa ja käsityksensä itsestään pyritään rikkomaan. Nuoria pyritään vähitellen viemään oman mukavuusalueen ulkopuolelle ja heitä rohkaistaan kokeilemaan temppuja, joita he

aluksi vierastavat tai joihin he eivät koe pystyvänsä. Sirkus sisältää monipuolisesti erilaisia harjoituksia, joten mitkään fyysiset rajoitukset eivät estä osallistumasta. Jokaiselle nuorelle löytyy jotakin mitä hän pystyy tekemään.

Nuoret, jotka eivät itse luota omiin kykyihinsä, tarvitsevat ensin ohjaajan, joka luottaa häneen. Ohjaajilla on näkemystä siitä, onko nuori fyysisesti kykeneväinen suorittamaan harjoituksen tai tempun vai ei. On tärkeää, että ohjaajat myös osoittavat luottavansa nuoriin. Nuorta rohkaistaan kokeilemaan ja asteittain haastavammiksi muuttuvien harjoitusten kautta myös hän itse oivaltaa kykenevänsä. Hyvä esimerkki tästä on pariakrobatiaharjoituksissa avustajana toimiminen. Joillekin työpajan nuorille fyysinen kontakti toiseen ihmiseen on vieras ja vaikea asia. Avustajana ollessaan nuoren tehtävänä on ottaa temppua suorittava henkilö kiinni, mikäli tämä sattuu horjahtamaan. Hänellä on tärkeä rooli, mutta hänen ei tarvitse vielä välttämättä olla suorassa kontaktissa toiseen. Nuoret ikään kuin ”juksataan” mukaan harjoitukseen tai temppuun. Avustajana toimimisesta on ohjaajien kokemuksen mukaan enää lyhyt matka varsinaisen tempun tekemiseen itse.

Vaikka nuoria pyritään sirkuksen kautta tietoisesti haastamaan ja viemään oman mukavuusalueensa ulkopuolelle, ei heitä koskaan pakoteta tekemään mitään, mitä he eivät halua tehdä. Työpajoissa pyritään luomaan rento ilmapiiri, jossa on ok myös epäonnistua ja mokailla rauhassa. Jos nuori ei olekaan hyvä yhdessä asiassa, hänen vahvuutensa löytyvät jostakin toisaalta. Monipuolisuus on tässä suhteessa sirkuksen vahvuus. Ohjaajat painottavat nuorille, että hekin epäonnistuvat jatkuvasti ja epäonnistuminen on osa sirkuksen tekemistä. Omalla esimerkillään ohjaajat pyrkivät luomaan ilmapiirin, jossa nuoret voivat rohkeasti hullutella ja kokeilla rajojaan.

Ohjaajien rohkaiseva asenne on tärkeässä roolissa myös sarjakuvatyöskentelyssä. Työpajoissa nuorella on aikuinen, joka kuuntelee ja on kiinnostunut juuri hänen tekemisestään. Joku, joka pysähtyy juuri hänen kohdalleen. Sarjakuvatyöpajan ohjaajat ovat huomanneet, että levottomampia oppilaita on ollut helpompi motivoida keskittymään työskentelyyn sen jälkeen, kun heidän kanssaan on käyty kahden keskitä keskustelua esimerkiksi jostakin heidän kuvastaan tai aiheestaan. Nuorille on selvästi tärkeää tulla kuulluksi ja nähdyksi työpajan aikana.

Itsetunnon kehittymiselle tärkeitä ovat onnistumisen kokemukset. Niin sirkus- kuin sarjakuvatyöpajoissa erilaiset ja eri tasoiset harjoitukset ja tekniikat tarjoavat mahdollisuuden kaikille työskentelyssä mukana oleville saada onnistumisen kokemuksia. Nuoret ovat silminnähden hyvillään onnistuessaan jossain tempussa ja oppiessaan uutta. Haastattelussa sirkustyöpajan ohjaajat nostivat esiin yhden nuoren, jolle jongleerauksen oppiminen kolmella pallolla oli valtava positiivinen kokemus ja sai aiemmin hyvin vakavan oloisen nuoren hymyilemään. Jälkeenpäin moni nuori onkinertonut ohjaajille oppineensa jotain sellaista mihin ei olisi ikinä uskonut pystyvänsä.

Sarjakuvan teko ja piirtäminen puolestaan ovat matalan kynnyksen toimintaa, jossa pieniä onnistumisen kokemuksia tulee helposti ja nuori voi olla ylpeä omasta jutustaan ja teoksestaan. Piirtäminen ja itse sarjakuvan teko, voi tuntua joistakin nuorista hankalalta, mutta esimerkiksi maalaaminen on ohjaajien mukaan ollut poikkeuksetta kaikille nuorille mieluista ja rauhoittavaa. Erilaiset tekniikat antavat jokaiselle mahdollisuuden löytää itselle luonteva työskentelytapa. Nuoret saavat pieniä onnistumisen kokemuksia oppiessaan jonkin kuvataiteeseen tai piirtämiseen liittyvän yksittäisen taidon tai tekniikan ja huomaavansa, että osaavatkin ja ovat taitavia. Myös ohjaajien antama positiivinen palaute lisää nuorten itseluottamusta.

Sarjakuvatyöskentely, kuten taidetoiminta yleensäkin, on vahvasti yhteydessä tunteisiin. Omien tuntemusten ja ajatusten siirtäminen paperille auttaa nuorta näkemään ja löytämään itsestään asioita. Nuoret saattavat esimerkiksi huomata yhteyksiä oman ja muiden samasta taustasta tulevien maahanmuuttajanuorten sarjakuvien ja kädenjäljen välillä. Yhtäläisyyksiä saman kulttuurin edustajien kesken on ohjaajien mukaan esimerkiksi värien käytössä ja sommittelussa. Työpajoissa nuoret ovat tehneet omakuvamaisia hahmoja ja sarjakuvia omalle kulttuurille tutusta tarinasta tai sadusta. Hahmojen ja tarinoiden kautta nuoret ovat saaneet miettiä myös omalle maalle tyypillisiä piirteitä, esimerkiksi asujen ja ulkonäön kautta. Omalle kulttuurille tyypilliset asiat ovat tärkeä osa nuoren itsetuntemusta, vaikka nuori yrittääkin sopeutua uuteen maahan ja kulttuuriin.

Sirkusharjoitusten kautta nuoret löytävät itsestään uusia puolia, niin fyysisten kykyjen suhteen kuin esimerkiksi ilmaisullisesti. Sirkuksen fyysisyys auttaa nuoria myös oman kehon tuntemuksen kehittymisessä. Osa nuorista on ohjaajien kokemuksen

mukaan todella vieraantuneita omasta kehostaan ja siitä miten keho liikkuu ja mihin se kykenee. Kehontuntemusta haetaan esimerkiksi erilaisilla lämmittelyleikeillä. Työpajan aikana kunto kasvaa ja samalla myös liikkuvuus ja energiataso paranevat. Uusien kykyjen löytyminen ruokkii nuoren itsetuntoa ja rohkeutta. Nuoren tekemistä ja tavoitteita alkaa ohjata se mitä nuori itse haluaa tehdä eikä se, mihin nuori luulee kykenevänsä, eikä etenäkään se mihin hän ei usko kykenevänsä.

Sirkustyöskentelyssä nuorten omia rajoja koetellaan monin eri tavoin. Toisen ihmisen kosketus, toiseen tukeutuminen ja luottaminen esimerkiksi pariakrobatiassa vievät joitakin nuorista todella pitkälle oman mukavuusalueen ulkopuolelle. Ohjaajat ovat huomanneet selvästi, kuinka nuorten rohkeus lähteä mukaan erilaisiin harjoituksiin kasvaa työpajakertojen aikana. He pitävät tärkeänä nuorten rohkeuden ja itsetunnon kehittymisen kannalta myös sitä, että nuori oivaltaa että hänellä on lupa myös epäonnistua.

Sirkustyöpajan ohjaajien täyttämistä seurantaraporteista nousee selvästi esiin, kuinka nuorten luottamus toisiinsa ja ohjaajiin kasvoi lyhyessä ajassa, jopa yhdessä kuu-kaudessa. Syksyn alussa sirkuksen aloittaneissa nuorissa on kevään lopulla havaittavissa isoja muutoksia. Nuoret uskaltavat kertoa omia mielipiteitään ja toiveitaan, kysyä apua, ja jopa kritisoida ohjaajia. Nuoret lähtevät rohkeasti mukaan leikkeihin, jotka vaativat heittäytymistä. Työpajassa on kokeiltu myös tulisirkusta, joka niin ikään vaatii nuorelta paljon rohkeutta ja itseluottamusta. Tulen käsittely oli monelle pelottavaa, mutta lopulta lähes kaikki uskaltautuivat kokeilemaan edes jotakin.

Sarjakuvatyöpajan toiminta jatkuu valmistavan luokan ja kouluympäristön ulkopuolelle iltatyöpajan kautta. Iltatyöpajan tarkoituksena ja tavoitteena on ollut laajentaa nuorten elinpiiriä koulun ja perheen ulkopuolelle. Elinpiirin laajeneminen nostaa nuorten itsetuntoa, etenkin niiden kohdalla, joille työpajaan saapuminen on ollut isomman kynnyksen takana. Kun uusi asuinympäristö ei ole vielä tuttu, voi työpajaan saapuminen tuntua vaikealta tai pelottavalta.

Valmistavan luokan jälkeen maahanmuuttajanuoret siirtyvät oppilaiksi tavallisille koululuokille ja koulu saattaa vaihtua. Iltatyöpajat lisäävät nuorten varmuutta siitä, että heillä on valmistavan luokan jälkeenkin tuttu ja turvallinen paikka, johon voivat tulla.

Ohjaajat ovat huomanneet, että iltatyöpaja saattaa olla joillekin ainoa paikka, jossa he tapaavat tuttuja ihmisiä, ja toimintaan osallistuville nuorille yhteisöön kuulumisen on tärkeää. Nuoret ovat osoittaneet omalla käytöksellään, ja sen rauhoittumisella, että he haluavat olla osa porukkaa, haluavat piirtää ja tavata toisiaan. Ohjaajat pitävät myönteisen ja rennon ilmapiirin muodostumista merkinä siitä, että nuorilla on hyvä olla työpajassa ja he kokevat työpajan omakseen. Nuoret ovat itse tärkeässä roolissa iltatyöpajan ilmapiirin luomisessa ja muodostumisessa.

Nuorten tekemistä sarjakuvista koottu näyttely ja sen avajaiset ovat olleet työpajaan osallistuneille merkkitapahtuma, joka antaa arvoa ja näkyvyyttä nuorten omille ajatuksille ja töille. Nuoret ovat olleet silminnähden hyvillään ja ylpeitä omien töidensä edessä. Näyttely on konkreettinen esimerkki siitä, kuinka nuorille on pystytty tarjoamaan myönteisiä kokemuksia.

5.2 Sosiaalisen vuorovaikutuksen ja itseilmaisun taidot

Monella sirkustyöpajaan tulevalle nuorella sosiaaliset taidot ovat todella heikot. Osa nuorista ei hymyile lainkaan tai katso toista ihmistä silmiin tullessaan ensimmäisiä kertoja työpajaan. Itsensä ja omien ajatusten ilmaiseminen voi olla vaikeaa, kuin myös fyysinen kontakti ja toiseen ihmiseen koskeminen. Nuoret saattavat olla vahvasti syrjäytyneitä ja esimerkiksi yksi nuori ei ollut vuosiin juurikaan poistunut tietokoneensa äärestä. Pelkkä läsnäolo työpajassa ja sivusta seuraaminen on joillekin nuorista osallistumisen ensimmäinen askel.

Edellisessä luvussa esiin nostamani jongleeraus on matalan kynnyksen osallistumista, joka ei vaadi suoraa kontaktia toiseen. Jongleeraus toimii näin ollen hyvin myös uusien ryhmien ja nuorten kanssa. Kontakti toiseen on välillistä, kun käytetään esimerkiksi palloja tai keiloja, joita heitellään pareittain tai ryhmissä. Jongleerausvälinettä voi myös pidellä oman ja toisen käden välissä. Kontakti toiseen luodaan, mutta menemättä liian pitkälle nuorten mukavuusalueen ulkopuolelle. Vaiheittain, nuoren oman halun ja uskalluksen mukaan siirrytään haastavampiin harjoituksiin, myös sellaisiin jotka vaativat suoraa kontaktia ja luottamusta toiseen ihmiseen.

Haastatteluissa ja seurantaraporteissa sirkustyöpajan ohjaajat nostivat pariakrobatian useaan otteeseen esiin hyvänä välineenä nimenomaan fyysisen kontaktin ja kommunikaation harjoitteluun. Kosketus on monille mukana oleville nuorille vaikeaa, mutta harjoitusten kautta nuoret oppivat ja kokeilevat kosketusta ja fyysistä kontaktia toiseen, usein ihan huomaamattaan. Keskittyessään harjoitukseen ja sen asettamaan fyysiseen haasteeseen, he unohtavat kosketuksen ja toisen ihmisen läsnäolon tuoman jännityksen. Pariakrobatia vaatii myös luottamusta toiseen ihmiseen ja se koettelee nuorten omia rajoja, myös oman kehon hallinnan suhteen. Harjoitukset kehittävät myös nuorten yhteistyötaitoja.

Sirkus on aktiivista yhdessä tekemistä, joten ryhmässä toimimisen merkitys on suuri. Sirkuksessa ollaan näkyvillä ja opetellaan olemaan muiden edessä. Harjoitukset tehdään aina aluksi ryhmässä, sitten pareittain ja sen jälkeen nuoret saavat itse näyttää muille, mitä tekevät ja muu ryhmä kannustaa ja taputtaa. Ryhmässä toimimisen merkitys nuorten positiiviselle kehitykselle on siis suuri.

Ohjaajat pitävät ilmaisua tärkeänä osana sirkusta ja työpajoissa tehdäänkin myös ilmaisutaidollisia harjoituksia. Sirkus antaa nuorille ilmaisullisen välineen, jonka kautta he voivat ilmaista itsestään myös sellaisia puolia ja asioita, joille heillä ei ehkä aiemmin ole ollut minkäänlaista väylää. Joillekin klovneria on ollut hyvä väylä omalle ilmaisulle. Maskin tai vaikka pelkän punaisen pellennän takana on riittävän piilossa uskaltaakseen, vaikka onkin ihmisten edessä ja esillä. Sirkustaiteen monipuolisuus antaa nuorille mahdollisuuden valita itselleen mieluisin tapa ilmaista itseään.

Sarjakuvatyöpajassa maahanmuuttajataustaisilla nuorilla sosiaalisen vuorovaikutuksen taidot, ja niiden puutteellisuus, liittyvät vahvasti suomenkielen oppimiseen. Eri puolilta maailmaa kotoisin olevilla nuorilla ei yleensä ole mitään yhteistä kieltä, mikä vaikeuttaa kommunikointia toisten nuorten, luokan opettajien ja työpajan ohjaajien kanssa. Sarjakuva tarjoaa yhden kielen ja välineen kommunikoida ja kertoa omia ajatuksia ja tarinoita. Sarjakuvatyöskentely helpottaa luokan keskinäistä kommunikointia.

Nuorten kielitaito alkaa kehittyä valmistavan luokan muun toiminnan kautta, ja suomenkielen oppimista tuetaan sarjakuvatyöskentelyssä puhumalla mahdollisimman

paljon suomea. Ohjeistukset annetaan aina kuvallisesti, jotta kaikki ymmärtäisivät, mutta myös puhumalla ja tällöin aina suomeksi. Nuorten tekemistä töistä ja kuvista myös keskustellaan ja asioille pyritään löytämään suomenkielinen sana, joskus myös sanakirjaa apuna käyttäen. Hiljalleen sarjakuvatyöpajoissa alkaa löytymään yhteisiä sanoja kuvan avulla ja nuori pystyy tukemaan kuvallista kerrontaa myös suomenkielen sanoilla. Näin nuori pystyy kertomaan vielä enemmän, eivätkä ohjaajien ja toisten nuorten tulkinnat kuvista ole enää pelkkiä arvailuja.

Yksi sarjakuvaprojektin tavoitteista on ollut nuorten elämänpiirin laajeneminen. Tämä tavoite näyttäisi toteutuneen iltatyöpajassa käyvien kohdalla. Iltatyöpaja rohkaisee nuoria toteuttamaan itseään, tarjoaa mahdollisuuden pitkäjänteiseen taiteelliseen työskentelyyn ja taitojen oppimiseen. Välillä iltatyöpajassa on kuitenkin ajanjaksoja, jolloin juttelu ja yhdessäolo on nuorille pääosassa. Kouluympäristössä on järjestetty myös työpajakerta, jossa oli mukana valmistavan luokan oppilaiden lisäksi suomalaisia oppilaita. Näin pyrittiin lisäämään suomalaisten ja maahanmuuttajataustaisten nuorten välistä kommunikaatiota ja helpottamaan valmistavien luokkien oppilaiden siirtymistä tavallisille luokille.

Työpajoissa isoimmat onnistumiset liittyvät ymmärrykseen nuorten ja ohjaajien välillä. Nuoret saavat sarjakuvan avulla kerrottua itsestään ja itselle mieltuisista asioista, vaikka yhteinen kieli puuttuu. Elekieli ja piirrokset auttavat paljon kommunikaatiossa maahanmuuttajanuorten kanssa. Työskentelyn edetessä nuoret rohkaistuvat tekemään kuvia omista aiheista, ja kehittelevät niistä tarinoita ja omia hahmoja ilman valmiiksi annettua aihetta. Sarjakuvan kautta nuoret ilmaisevat myös tahtomattaan ja intuitiivisesti, esimerkiksi sen kautta millaisia värejä he valitsevat ja miten he sommittelevat. Tehdyt kuvat tuovat esiin vaikeitakin teemoja, joista nuorten kanssa pyritään myös keskustelemaan.

Kummassakin projektissa ohjaajat näkevät työpajojen ilmapiirin ehdottoman tärkeänä nuorten ilmaisun ja vuorovaikutuksen kehittämisessä. Ilmapiiri pyritään luomaan sellaiseksi, että nuorilla on vapaus ja tila olla sellaisia kuin ovat ja tehdä niitä asioita joita he haluavat, epäonnistua ja nauraa myös itselleen.

Nuorten käytös ohjaajia kohtaan ja ryhmän kesken muuttuu työpajojen edetessä. Ensimmäiset muutokset nuorissa ovat yleensä hymy, nauru ja katsekontakti. Sirkustyöpajaan saapuvista nuorista osa on aluksi todella arkoja, mutta toiminnan jatkuessa he ottavat itse enemmän kontaktia toisiinsa ja ohjaajiin. Esimerkiksi jo syyslukukaudella mukana olleet ovat keväällä esittäneet omia toiveitaan toiminnan suhteen ja toivoneet mm. enemmän ilmaisutaidollisia harjoituksia. Sarjakuvatyöpajassa nuoret alkavat niinkään hiljalleen ottaa itse kontaktia ohjaajiin työskentelyn lomassa ja heidän olemuksensa on avoimempi. Valmistavien luokkien opettajilta saatu palaute kertoo ohjaajille siitä, että sarjakuvatyöpaja on odotettu osa nuorten viikoittaista aikataulua. Tapa, jolla nuoret ottavat ohjaajat vastaan työpajoissa kertoo työskentelyn olevan heille mieleistä ja merkityksellistä.

5.3 Itsenäinen ajattelu, aktiivisuus ja vastuullisuus

Tärkeä osa nuoren itsenäistä ajattelua on tavoitteiden asettaminen. Sirkustyöpajassa nuoret asettavat itse itselleen pieniä, lyhyen tähtäimen tavoitteita sirkukseen tai esimerkiksi omaan fysiikkaansa liittyen. Yksi haluaa oppia jongleeraamaan, toinen seisomaan käsillään, tekemään jonkin tietyn tempun tai vaikkapa punnertamaan 50 kertaa. Eräs nuori osti itselleen kahvakuulan, koska halusi lisätä omaa lihaskuntoaan. Nuorilla on siis selkeitä tavoitteita ja he pyrkivät itse aktiivisesti saavuttamaan ne. Sirkustyöpajan nuorille tarjotaan myös mahdollisuutta päästä Sirkus Magentan harjoittelijaksi, mikäli he ovat todella innostuneita sirkuksesta.

Sarjakuvatyöpajassa nuoret lähtevät usein ajan kuluessa herkemmin itse tekemään. Oma-aloitteisuus kasvaa kun välineet ja tekniikat tulevat tutuiksi ja aiheita alkaa syntyä helpommin myös omasta päästä. Ohjaajien näkemyksen mukaan taidot selvästi lisäävät nuorten oma-aloitteisuutta. Kun tietää mitä tekee, lähtee herkemmin myös tekemään. Nuorilla on aina mahdollisuus itse valita kuviensa aiheet. Sarjakuvan tarinan ja ulkoasun suunnittelu tukee nuorten itsenäisen ajattelun ja suunnitelmallisuuden kehittymistä. Varsinkin iltatyöpajoissa nuoret kehittelevät omia sarjakuviaan oma-aloitteisesti eteenpäin. Erityisesti unelmiin liittyviä aiheita piirrettäessä on käynyt myös ilmi, että suurin osa mukana olevista nuorista haaveilee asuvansa aikuisena Suomessa.

Joillekin nuorille on tärkeää saada ohjaajilta henkilökohtaista palautetta nimenomaan heidän kuvataiteellisista taidoistaan ja edistymisestään. Eräs nuori oli ryhtynyt piirtämään myös kotona ja tuonut töitään näytille työpajaan. Jotkut sarjakuvasta ja kuvataiteesta todella innostuneet, saattavat suunnitella myös tulevia opintojaan kuvataidepainotteisesti, vaikka tämä ei olekaan työpajan varsinainen tavoite. Ohjaajat kuitenkin kannustavat innokkaimpia jatkamaan kuvataiteen parissa.

Iltatyöpajassa työskentely on yksilöllistä ja nuoret tekevät yleensä sarjakuvia heitä kiinnostavista aiheista, vaikka valmiitakin aiheita tarjotaan niitä tarvitseville. Osa tulee iltatyöpajaan, koska on aidosti innostunut piirtämisestä. Toisille taas juttelu ja kaverien tapaaminen on tärkeää. Jo pelkkä paikalle saapuminen vaatii nuorelta omaa aktiivisuutta, koska toiminta on vapaaehtoista. Nuoria on pyritty aktiivisesti rohkaistamaan mukaan iltatyöpajaan, mutta joillekin osallistuminen on isomman kynnyksen takana. Uudessa asuinympäristössä ja kulttuurissa nuoren vanhemmat saattavat epäröidä nuoren päästämistä koulun ulkopuoliseen toimintaan tai matka työpajaan voi olla liian pitkä ja kallis. Iltatyöpajaan saapuminen voi olla kiinni myös pienemmistä asioista. Sarjakuvatyöpajan ohjaajien mukaan talvisin osa nuorista ei saavu paikalle, koska ulkona on liian pimeää.

Sirkustyöpaja on yksi osa Toimintakeskus Vamoksen nuorille tarjoamaa toimintaa. Nuorilla on monia vaihtoehtoja, joista he saavat itse valita mitä haluavat tehdä. Sirkustyöpajan valitseminen ja sinne saapuminen kerta toisensa jälkeen on ohjaajille merkki tietystä sitoutumisesta, vaikka nuori ei juurikaan osallistuisi toimintaan, muutoin kuin sivusta seuraamalla. Paikalle saapuminen ja toiminnan seuraaminen viikosta toiseen lisää jo nuoren aktiivisuutta.

Sirkustyöpajassa nuoret löytävät toiminnan edetessä vahvemmin itselleen mieluisimman, sen oman lajin. Työpajakertojen loppuksi on joskus vapaata aikaa, jolloin nuoret saavat tehdä mitä haluavat. Oma laji on täysin nuorten itsensä valittavissa ja ohjaajat kannustavat nuoria kokeilemaan rohkeasti kaikkea. Kun työpajaan tulee uusia nuoria, vanhoille mukana olleille tarjotaan mahdollisuutta näyttää ja opastaa uusille eri harjoituksia. He saavat ottaa itselleen ohjaajan roolin.

Osa nuorista alkaa selvästi käydä sirkustyöpajassa säännöllisemmin sen edetessä. Ilmapiiri muuttuu positiivisemmaksi ja nuoret ovat rohkeampia kokeilemaan ja tekemään uusia asioita. Muutos näkyy selkeimmin juuri säännöllisesti käyvissä nuorissa. Toiminnan säännöllisyys ja jatkuvuus on huomattu tärkeäksi ja nuorten kannalta mielekkääksi myös sarjakuvatyöpajassa, jossa etenkin iltatyöpajaan osallistuvista nuorista pidempään mukana olleet tekevät selvästi aktiivisemmin kuvia itse keksimistään aiheista.

Ryhmässä tapahtuva toiminta opettaa nuorille vastuullisuutta ja toisten huomioon ottamista. Sirkustyöpajoissa pariakrobatia ja sen yhteydessä avustajana toimiminen antavat nuorille vastuullisen roolin, jossa heidän on oltava valmiina ottamaan toinen kiinni, jos tämä horjahtaa. Pariakrobatian lisäksi myös erilaiset ryhmäleikit ja -harjoitukset opettavat nuorille vastuullisuutta ja ryhmässä toimimista. Nuoret eivät myöskään juuri koskaan tule myöhässä sirkustyöpajaan. Sarjakuvaprojektin iltatyöpajassa osa nuorista tulee paikalle, mutta he häiritsevät toiminnallaan ja käytöksellään niitä nuoria, jotka haluaisivat keskittyä kuvan tekemiseen. Heille yritetään osoittaa, että toiminta on toisia nuoria kohtaan väärin. Kouluympäristössä toimitaan koulun säännöillä, mutta monikulttuurikeskuksen tiloissa järjestetyssä iltatyöpajassa nuoret joutuvat selvästi enemmän itse vastaamaan omasta käytöksestään ja tekemisestään.

6 YHTEENVETO JA POHDINTAA

Tässä luvussa pohdin tulosten yhteenvedon lisäksi taiteen tekemisen vahvuuksia elämäntaitojen kehittämisen välineenä sekä soveltavan taiteen projektien toteuttamiseen liittyviä haasteita. Olen pyrkinyt yhdistämään edellisten lukujen tuloksista keskeisimmät asiat, sekä kirkastamaan ja tiivistämään haastatteluissa esiin nousseita asioita.

Taiteen tekeminen antaa nuorille mahdollisuuden saada onnistumisen kokemuksia, jotka ruokkivat itsetuntoa. Erilaiset tekniikat ja työtavat tarjoavat kaikille mahdollisuuden löytää jotain sellaista, mistä he pitävät ja missä kokevat olevansa hyviä. Erityi-

sesti sarjakuvatyöpajan maahanmuuttajanuorten voi olla vaikea saada onnistumisen kokemuksia koulutyöstä kun kielitaito on heikko. Heille on siis tärkeää tarjota mahdollisuus onnistua jollakin muulla tavalla, ja taidelähtöiset menetelmät voivat antaa näitä mahdollisuuksia (Sava 1998, 93-93). Nuoria kannustetaan tekemään juuri sitä, mitä he itse haluavat tehdä. Työpajoihin pyritään luomaan positiivinen ja kannustava ilmapiiri, jossa on hyväksyttävää kokeilla ja myös epäonnistua. Sirkustyöpajassa nuoret oppivat myös asettamaan tavoitteita sirkustyöskentelyyn ja omaan fysiikkaan liittyen, sekä työskentelemään niiden saavuttamiseksi. Sarjakuvatyöpajassa puolestaan tarinan ja sarjakuvan ulkoasun suunnittelu ja pitkäjänteinen työskentely sen toteuttamiseksi tukee nuoren itsenäisen ajattelun ja suunnitelmallisuuden kehittymistä.

Maahanmuuttajanuorille on ohjaajien kokemuksen mukaan tärkeää tulla nähdyksi ja kuulluksi työpajojen aikana. Kuvien avulla nuori voi viestiä itselleen mieleisistä asioista luokkatovereilleen ja ohjaajille ilman yhteistä kieltä. Työpajojen suurimmat haasteet liittyvät nuorten kielitaitoon ja suomenkielen oppimiseen. Nuorilla ei alkuvaiheessa ole välttämättä keskenään mitään yhteistä kieltä. Sarjakuva helpottaa nuorten keskinäistä kommunikaatiota ja nuoret oppivat uusia asioita myös toisistaan. Kuvien tekeminen ja niistä keskusteleminen ohjaajien ja opettajien kanssa tukee nuorten suomenkielen oppimista. Kuvataidetyöskentelyn kautta nuori voi löytää ja tunnistaa myös yhtäläisyyksiä muiden saman kulttuurin edustajien kanssa. Lähtömaa ja sen kulttuuri ovat tärkeä osa nuoren omaa identiteettiä (Sava 1998, 42), vaikka hän yrittääkin sopeutua uuteen maahan ja kulttuuriin.

Sirkustyöpajan ohjaajat nostivat pariakrobatiaharjoitukset esiin useaan otteeseen haastattelun aikana. Harjoitukset lisäävät nuorten rohkeutta ja luottamusta toiseen, opettavat vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja sekä vastuullisuutta. Joillekin työpajaan saapuville nuorille toisen ihmisen koskettaminen on vieras ja vaikea asia. Pariakrobatian fyysinen haaste auttaa kuitenkin unohtamaan toisen ihmisen läheisyyden tuoman jännityksen. Sirkusharjoitusten fyysisyys auttaa myös nuoren oman kehontuntemuksen kanssa.

Osana sarjakuvatyöpajaa järjestettävä vapaaehtoinen iltatyöpaja laajentaa nuoren elinpiiriä kodin ja koulun ulkopuolelle ja siellä nuoret tekevät myös enemmän kuvia itse keksimistään aiheista. Kuvataiteeseen liittyvien taitojen ja tekniikoiden oppiminen

lisää nuorten aktiivisuutta ja oma-aloitteisuutta työpajoissa. He ilmaisevat kuvissa rohkeammin omia ajatuksiaan valmiiden aiheiden ja ideoiden sijaan. Iltatyöpaja vahvistaa nuorten sosiaalisia taitoja, kun työskentely on vapaampaa kuin kouluympäristössä, jossa myös säännöt ovat erilaiset. Nuoret joutuvat myös itse vastaamaan omasta käytöksestään ja työskentelystään eri tavalla kuin koulupäivän yhteydessä järjestetyssä työpajassa. Iltatyöpaja tarjoaa jatkuvuutta ja turvallisen paikan johon voi tulla myös seuraavana vuonna, kun nuori on siirtynyt normaalille luokalle ja kouluympäristö ja ihmiset ovat vieraita.

Molemmissa työpajoissa nuoret osoittavat haluavansa kehittyä ja oppia lisää. Työskentelyn edetessä nuoret ovat avoimempia toisiaan ja ohjaajia kohtaan ja esittävät rohkeasti mielipiteitään ja ideoitaan. Ohjaajat näkevät, että nuorten säännöllinen käyminen työpajoissa, halu kehittyä ja positiivinen asenne työskentelyä kohtaan kertovat taiteen tekemisen ja työpajan olevan nuorille merkityksellistä ja tärkeää.

6.1 Taidelähtöisten menetelmien vahvuudet elämäntaitojen kehittämisessä

Haastattelujen tuloksista huolimatta on kuitenkin aiheellista kysyä, kuinka suuri vaikutus taiteen tekemisellä on ollut nuorten elämäntaitojen kehitykseen, ja kuinka paljon kehitys on ollut seurausta jostakin muusta nuorille samanaikaisesti järjestetystä toiminnasta? Ovatko positiiviset muutokset seurausta siitä, että nuori on ylipäänsä saatu osallistumaan edes johonkin toimintaan? Esimerkiksi Sirkus Magentan työpajat ovat yksi osa toimintakeskus Vamoksen nuorille tarjoamaa toimintaa ja sarjakuvatyöpajoihin osallistuvilla maahanmuuttajanuorilla on työpajojen ohella muutakin kielennoppimiseen ja integroitumiseen tähtäävää ohjausta ja opetusta.

Haastatteluissa ohjaajat toivat nämä seikat esiin, ja kertoivat, että nuorten elämäntaitojen kehittyminen on heidän näkemyksensä mukaan monen tekijän summa. Ohjaajat kokevat kuitenkin, että taiteellinen toiminta on tärkeässä roolissa tukemassa tätä kehitystä, sillä työpajat poikkeavat työskentelytavoiltaan muusta nuorille järjestetystä toiminnasta. Taiteen tekeminen on vapaampaa, henkilökohtaista ja se on vahvasti yhteydessä tunteisiin. Se auttaa käsittelemään myös muun toiminnan kautta

syntyneitä ajatuksia ja kokemuksia eri tavoin. Sen kautta nuori voi löytää ilmaisuväylän sellaisille asioille ja tunteille, joita ei ole muilla tavoin kyennyt ilmaisemaan tai joita on vaikea pukea sanoiksi. Taide tarjoaa näille asioille ja niiden ilmaisemiselle myös turvallisen tilan ja tietynlaisen suojan, jonka takaa uskaltaa ilmaista kipeitäkin asioita (Känkänen ym. 2010, 17; Toivanen 2007, 123-124).

Yhteys tunteisiin on siis taiteen tekemisen vahvuuksista elämäntaitojen kehittämisen välineenä. Toisena tärkeänä tekijänä ohjaajat näkivät sen, ettei ole oikeaa ja väärää tapaa tehdä taidetta, eikä työskentelyn tuloksia myöskään arvioida niin. Taiteen tekeminen työpajoissa ei ole kilpailu, eikä siihen löydy sääntökirjaa. Haastatte- luissa ja seurantaraporteissa nousi selvästi esiin nuorten keskinäinen erilaisuus tai- teen tekijöinä. Taide tuo esiin jokaisen omaa ilmaisua ja ajatusmaailmaa. Työpajois- sa erilaisuus korostuu kuitenkin positiivisessa hengessä ja oman tekemisen peilaa- minen muihin auttaa tunnistamaan omia vahvuuksia. Molempien työpajojen ohjaajat korostivat työpajoissa vallitsevaa positiivista ilmapiiriä, jossa nuoret saavat olla oma- na itsenään ja myös epäonnistua. Erilaisten työskentelytapojen ja tekniikoiden moni- puolinen kirjo antaa kaikille mahdollisuuden löytää jotain, jossa he kokevat olevansa hyviä. Jokaisella on kyky tehdä taidetta.

Erityisesti sirkuksen vahvuus elämäntaitojen kehittymisessä on se, kuinka nuori pää- see kokeilemaan omia rajojaan, niin fyysisesti kuin henkisesti. Nuoria rohkaistaan tekemään asioita joihin he eivät kuvitelleet pystyvänsä. Temput vaativat uskallusta ja luottamusta itseen ja toiseen ihmiseen. Sarjakuva puolestaan on hyvä väline nimen- omaan maahanmuuttajanuorten työpajassa, koska se tarjoaa eri kulttuureista tuleville nuorille yhteisen kielen. Vaikka sarjakuvakerronta ei olekaan kaikissa kulttuureissa yhtä tuttua kuin meillä Suomessa, ovat kuvat kuitenkin lähes kaikille yhteinen ja ym- märrettävä ilmaisun keino.

Myrsky-projekteissa tärkeää on yhdessä tekeminen, mitä korostetaan jo projektiavus- tuksia myönnettäessä. Ryhmässä toimiminen vahvistaa ja kehittää sosiaalisia taitoja ja yhteistyökykyä. Itse näen taiteen hyvänä välineenä yhteistyö- ja ryhmätyöskente- lytaitojen opettelemiseen siksi, että kuka tahansa pystyy osallistumaan toimintaan, ja kaikilla osallistujilla on jotain ainutlaatuista annettavaa ryhmän yhteiselle tuotokselle. Kaikki tuovat mukanaan omat kokemuksensa ja ajatuksensa ja ovat näin ollen työ-

kentelyn ja lopputuloksen kannalta keskenään yhtä tärkeitä ja osaavia tekijöitä. Taidelähtöinen toiminta voi olla kohderyhmästä riippuen tarvittaessa helposti lähestyttävää, matalan kynnyksen toimintaa, mutta myös haastavaa ja tekijän omia rajoja rikkovaa.

Ohjaajat näkevät toiminnan säännöllisyyden ja pitkäjänteisyyden ensiarvoisen tärkeinä nuorten elämäntaitojen kehittymisen ja työskentelyn mielekkyyden kannalta. Projekteissa mukana olevat nuoret ovat erilaisia, eikä muutos tapahdu kaikissa samanaikaisesti. Esimerkiksi sirkustyöpajan ohjaajat kertoivat joidenkin nuorten avautuneen ja tulleen sosiaalisemmiksi jo kuukauden tai kahden mukana olon jälkeen, kun taas yksi nuori ei juuri halunnut osallistua tai edes hymyillyt, kuin vasta lähes vuoden mukana olon jälkeen. Sarjakuvatyöpajassa kuvataiteeseen liittyvien tekniikoiden ja yksittäisten taitojen oppiminen lisää ohjaajien mukaan nuorten aktiivisuutta ja omaaloitteisuutta, mutta taitojen oppiminen vie aikaa. Kaikki nuorista eivät myöskään pidä piirtämistä luontevana työskentelytapana, mutta saattavat esimerkiksi haluta maalata. Oman tekotavan löytymisenkään ei tapahdu hetkessä. Pidempään jatkuva toiminta antaa nuorille myös mahdollisuuden itse huomata oma kehityksensä ja osaamisensa.

6.2 Soveltavan taiteen projektien haasteet

Projektien suurimmat haasteet liittyvät rahoituksen epävarmuuteen. Jatkuva rahoitus antaisi toimintaa ohjaavalle taiteilijalle työ- ja mielenrauhan kehittää toimintaa ja työtapoja pitkäjänteisesti ja myös nuorille voitaisiin tarjota pidempään jatkuvaa taidetoimintaa. Tekemissäni haastatteluissa projektien ohjaajat kiittelivät yhteistyön sujuneen pääasiassa hyvin muiden mukana olevien tahojen, kuten toimintakeskus Vamoksen ja maahanmuuttajien valmistavien luokkien opettajien kanssa. Toiminta nähtiin tärkeänä nuorten kehitykselle ja taidetyöpajat tervetulleena toimintamuotona. Yhteistyökumppanit oli helppo saada innostumaan työpajojen järjestämisestä. Soveltavan taiteen työpajoille ja toiminnalle olisi siis tilausta, mutta rahoituksen hankkiminen on jokseenkin haasteellista ja pääasiassa Myrskyn kaltaisten projektitukien varassa.

Toisena isona haasteena ohjaajat näkivät ne nuoret, joita toiminta ei tavoittanut. Toiminnassa mukana olevat nuoret edustavat vain osaa siitä ryhmästä, joka voisi hyötyä taiteellisesta toiminnasta ja tarvitsisi erityistä tukea omien elämäntaitojen kehittymiseen ja aktiiviseksi kansalaiseksi kasvamiseen. Miten saada taidetoimintaan mukaan sellaisia nuoria ja nuoria aikuisia, jotka eivät ole missään kontaktissa työelämään, eivät ole opiskelijoita tai esimerkiksi työvoimatoimiston tai sosiaalihuollon asiakkaita. Miten nämä nuoret tavoitetaan ja saadaan sitoutetuksi toimintaan? Tällaisten nuorten tavoittaminen on toki yhteiskunnallisestikin tärkeä ja vaikea kysymys, johon mm. nuorisotakuun avulla pyritään löytämään ratkaisuja.

Niina Nurminen (2007, 262) on pohtinut taiteilijan yhteiskunnallista roolia ja ehdottanut, että taidekorkeakoulut voisivat kouluttaa ja rohkaista taiteilijoita käyttämään tietoaan, taitojaan ja kokemuksiaan rohkeammin ja laajemmin hyväksi. Taiteilijan rooliin voitaisiin hyvin lukea myös oman ammattitaidon valjastaminen hyvinvoinnin edistämiseen. Esimerkiksi näyttelijät omaavat usein hyvät vuorovaikutus- ja ryhmätyötaidot, joita voivat tuoda myös muiden ryhmien käyttöön. Erilaisten erityisryhmien kohtaaminen vaatii kuitenkin taiteellisen osaamisen lisäksi halua ja kärsivällisyyttä työskennellä ihmisten kanssa. Taiteilijan on myös kyettävä jättämään omat taiteelliset kunnianhimonsa ja näkemyksensä sivuun ja annettava ryhmän itse tehdä omalla tavallaan.

Yksi Myrsky-hankkeen tavoitteista on hyvien taidelähtöisten menetelmien löytäminen, kehittäminen ja jakaminen. Menetelmien jonkin asteinen mallintaminen voisi helpottaa paitsi toiminnan laajentamista, myös rahoituksen saamista. Selkeä toimintamalli ja hyviksi havaitut työtavat antavat toiminnasta kenties vakuuttavamman kuvan ja rahoittajienkin on näin helpompi lähteä mukaan. On kuitenkin hyvä huomioida, kuinka pitkälle mallintamista voidaan viedä kun mukana on taiteilija ja yksilöitä, jotka tekevät kustakin projektista aina omannäköisensä.

7. TYÖN ARVIOINTI

Teemahaastattelu osoittautui työläämmäksi tutkimusmenetelmäksi, kuin olin ennakkoon osannut ajatella. Haastattelujen litteroinnin tiesin vievän paljon aikaa, mutta aineiston analyysi oli yllätyksekseni huomattavasti työläämpää. Tulosten poimiminen kaiken käytössäni olleen aineiston joukosta vaati aineiston lukemista yhä uudelleen ja uudelleen. Haastattelut itsessään onnistuivat mielestäni hyvin ja haastateltavat olivat motivoituneita.

Tutkimuksen otanta, kaksi projektia, on melko suppea, mutta pidän pientä otantaa kuitenkin perusteltuna. Laadullinen tutkimus ja haastattelujen litterointi on aikaa vievää työtä. Projektit ovat kaikki keskenään kovin erilaisia, niin kohderyhmältään kuin taidemuodoltaankin, joten jokainen tutkittava projekti vaatii hyvää perehtymistä sen toimintaan ja tavoitteisiin ennen haastattelun tekemistä. Useamman projektin otanta olisi tehnyt tutkimuksesta kenties liian suuritoisen opinnäytetyön vaadittavaan laajuuteen nähden.

Tutkimustulosten oikeellisuuden ja luotettavuuden suhteen on huomioitava, että tulokset perustuvat tutkittavien projektien ohjaajien omiin näkemyksiin. Taiteilijaohjaajat ovat kaikki omalla alallaan ammattilaisia, mutta riittääkö tämä ammattitaito arvioimaan myös nuoren kehitystä? Haastateltavilla saattaa myös olla halu kertoa vain positiiviset puolet omasta projektistaan. Tutkimuskohteille ei ollut mitään vertailuryhmää, josta oltaisiin voitu havaita onko samoista lähtökohdista tulevilla, taidetoimintaan osallistumattomilla nuorilla elämäntaitojen kehittyminen hitaampaa tai muutoin erilaista.

Näen kuitenkin, että kun halutaan selvittää millaisia työtapoja jossakin toiminnassa on käytetty, on luontevaa lähteä liikkeelle näitä työtapoja suunnitelleista ja toimintaa ohjanneista henkilöistä itsestään, ja kysyä, mitä projektissa oikein tehdään ja mitkä tämän toiminnan vaikutukset heidän mielestään ovat. Haastatteluista saadut tulokset ja projektien seurantaraporteista esiin nousseet asiat olivat selvästi sidoksissa toisiinsa. Sekä haastattelun aikana, että seurantaraporteissa ohjaajat myös jakoivat toimintaan liittyviä haasteita hyvin avoimesti ja toivat selkeästi esiin että työpajaan osallistuvat nuoret ovat samaan aikaan mukana muussakin hyvin samankaltaisiin tuloksiin tähtäävässä toiminnassa. Monet työpajoihin osallistuvista nuorista ovat mukana toiminnassa kokonaisen lukuvuoden, jopa pidempään. Ohjaajilla on mahdolli-

suus seurata nuoria hyvin läheltä pidemmällä aikavälillä, joten he voivat havaita nuorissa tapahtuvaa kehitystä. Näillä perusteilla pidän haastattelujen tuloksia uskottavina, ja koen että ne antavat ainakin viitteitä taiteen positiivisista vaikutuksista. Täysin pitävien tulosten ja selkeiden mallinnettavien menetelmien saavuttaminen vaatii kuitenkin vielä syvempää perehtymistä projektien toimintaan ja vaikutuksiin.

LÄHTEET

Ahonen, Jukka 1998. Monikulttuurisuus ja taidekasvatus peruskoulun opetuksellisena painoalueena - Koulun johtamisen näkökulma TAIKOMO-Projektissa 1997-2000. Teoksessa Inkeri Sava (toim.) TAIKOMO. Taidekasvatus monikulttuurisessa koulussa. Ajattelua TAIKOMOn takana. Helsingin kaupunki, opetusvirasto. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisusarja A13:1998.

Bardy, Marjatta 2007. Taiteen paluu arkeen. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Kiasma.

Halonen, Mia 2007. Monikielinen Suomi - maahanmuuttajataustaisten koululaisten suomen kielen taito. Nuorisotutkimus (25) 4/2007, 33-49.

Helenius, Eeva & Pesonen, Pia 1998. Loppuraportti. Eväitä elämään -projekti. Nyyti ry. Raportteja ja julkaisuja 1998.

Helenius, Eeva & Rautava, Marie & Tuovinen, Riitta 1998. Eväitä elämään. Keinoja nuorten elämäntaitojen vahvistamiseksi. Helsinki: WSOY.

Hellsten, Marianne & Louhio, Katja & Simoila, Riitta 2012. Terve Helsinki -hanke. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy - osaprojektin loppuraportti. Helsingin kaupungin terveyskeskus. Helsingin kaupungin terveyskeskuksen raportteja 2012:4.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hyypä, Markku T. 2007. Elinvoimaa kulttuurista. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Kiasma.

Hyypä, Markku T. 2002. Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hyypä, Markku T. & Liikanen, Hanna-Liisa 2005. Kulttuuri ja terveys. Helsinki: Edita Prima Oy.

Karman, Taina 2010. Yhteisöllisyydestä Tampereen Tyttöjen Talolla. Teoksessa Avauksia yhteisöllisyyteen. Toim. Merja Kylmäkoski. Sarja D. Opinnäytetyöt. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Korhonen, Pekka 2007. Osallistava teatteri - omien ajatusten vakoilua. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Kiasma.

Kurki, Leena 2010. Nuorisokasvatus sosiokulttuurisen innostamisen kehyksessä. Teoksessa E. Nivala & M. Saastamoinen (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria - perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusverkosto. Julkaisuja 73. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Känkänen, Päivi & Rainio, Anna Pauliina 2010. Suojassa, mutta näkyvissä - taidelähtöinen toiminta osallisuuden rakentajana lastensuojelussa. Nuorisotutkimus (28) 4/2010, 4-20.

Lahden kaupunki 2014. Maahanmuuttajaoppilaat. Viitattu 29.9.2014.
<http://www.lahti.fi/www/cms.nsf/pages/4AA50C324F0D3FE3C2256F5D003E7BF8>

Merenluoma, Riina 2011. Oma Voima - Taide ennaltaehkäisevän mielenterveystyön välineenä nuorten naisten voimautusryhmässä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Mikkonen, Sini 2013. It's you experiencing yourself. An ethnographic study of an arts project promoting participation among young people with mental health issues. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun yliopisto. Pro gradu -tutkielma.

Notkola, Veijo & Pitkänen, Sari & Tuusa, Matti & Ala-Kauhaluoma, Mika & Harkko, Jaakko & Korkeamäki, Johanna & Lehtikoinen, Tuula & Lehtoranta, Pirjo & Puumalainen, Jouni. 2013. Nuorten syrjäytyminen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? Eduskunta. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013.

Nurminen, Niina 2007. Taiteilijan rooli yhteiskunnassa. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Kiasma.

Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro.

Pesonen, Anita 2007. Yhdessä - osallisina. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Kiasma.

Pirnes, Esa 2007. Kulttuuri - keskellä elämää. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Kiasma.

Sava, Inkeri 1998. TAIKOMO. Taidekasvatus monikulttuurisessa koulussa. Ajattelua TAIKOMOn takana. Helsingin kaupunki, opetusvirasto. Helsingin kaupungin opetusviraston julkaisusarja A13:1998.

Siivonen, Katriina & Kotilainen, Sirkku & Suoninen, Annika 2011. Iloa ja voimaa elämään. Nuorten taiteen tekemisen merkitykset Myrsky-hankkeessa. Nuorisotutkimusverkosto. Verkkojulkaisuja 44. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Strandman, Pia 2007. Taiteen soveltavaa käyttöä? Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Kiasma.

Suomen lasten ja nuorten säätiö 2014a. Toiminta. Viitattu 29.9.2014.
<http://www.nuori.fi/toiminta>

Suomen lasten ja nuorten säätiö 2014b. Myrskyn ydin. Viitattu 29.9.2014.
<http://www.myrsky.info/info/myrskyn-ydin/>

Suomen lasten ja nuorten säätiö 2014c. Elämäntaidot. Viitattu 29.9.2014.
<http://www.nuori.fi/toiminta/elamantaidot>

Suomen lasten ja nuorten säätiö 2014d. Myrsky-projektin hakuperiaatteet. Viitattu 29.9.2014. <http://www.myrsky.info/haku/myrsky-projektin-hakuperiaatteet/>

Suomen lasten ja nuorten säätiö 2014e. The Finnish Children and Youth Foundation - Expert in Life Skills. Viitattu 22.11.2014. <http://www.nuori.fi/en>

Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry. 2014. Nuorista Suomessa 2014. Tietoa nuorista, heidän asemastaan, elinoloistaan ja nuorisotyöstä. Tutkimuskooste.

Toivanen, Tapio 2007. Huippukokemus. Teoksessa M. Bardy, R. Haapalainen, M. Isotalo & P. Korhonen (toim.) Taide keskellä elämää. Helsinki: Kiasma.

Työ ja elinkeinoministeriö 2014. Nuorisotakuu. Tietoa takuusta. Viitattu 10.10.2014.
http://www.nuorisotakuu.fi/nuorisotakuu/tietoa_takuusta

LIITTEET

Liite 1: Elämäntaitojen kehittymisen arviointilomake Myrsky-projektien ohjaajille.
Suomen lasten ja nuorten säätiö.

Arviointi elämäntaitojen kehittymisestä Myrsky-projektissa

Arvioidaan, kuinka hyvin projektiin osallistuminen on kehittänyt erilaisia elämäntaidon osa-alueita nuorissa. Osa-alueet ovat: identiteetti, ajattelu, tulevaisuus ja sosiaaliset taidot.

Myrsky-projektin nimi

Kaavakkeen täyttäjän nimi

Nuori luottaa itseensä ja omiin kykyihinsä

- muutos huonompaan
- ei muutosta
- pieni muutos parempaan
- selkeä muutos parempaan
- huikea muutos parempaan
- en osaa arvioida

Nuori tunnistaa omat heikkoutensa ja vahvuutensa

- muutos huonompaan
- ei muutosta
- pieni muutos parempaan
- selkeä muutos parempaan
- huikea muutos parempaan
- en osaa arvioida

Nuori kykenee tekemään itsenäisiä päätöksiä

- muutos huonompaan
- ei muutosta
- pieni muutos parempaan
- selkeä muutos parempaan

- huikea muutos parempaan
- en osaa arvioida

Nuori osaa ratkaista esiin tulevia ongelmia

- muutos huonompaan
- ei muutosta
- pieni muutos parempaan
- selkeä muutos parempaan
- huikea muutos parempaan
- en osaa arvioida

Nuori osaa asettaa tavoitteita

- muutos huonompaan
- ei muutosta
- pieni muutos parempaan
- selkeä muutos parempaan
- huikea muutos parempaan
- en osaa arvioida

Nuori suhtautuu tulevaisuuteensa positiivisesti

- muutos huonompaan
- ei muutosta
- pieni muutos parempaan
- selkeä muutos parempaan
- huikea muutos paremaan
- en osaa arvioida

Nuori kykenee työskentelemään osana ryhmää

- muutos huonompaan
- ei muutosta
- pieni muutos parempaan
- selkeä muutos parempaan
- huikea muutos paremaan
- en osaa arvioida

Nuori osaa ilmaista itseään ja tuoda esiin omia mielipiteitään*

- muutos huonompaan
- ei muutosta
- pieni muutos parempaan

- selkeä muutos parempaan
- huikea muutos paremaan
- en osaa arvioida

Nuoren tarina

Myrsky-projektiin osallistuneen nuoren kasvutarina, erityisesti yllä olevien elämätaitojen näkökulmasta. Voi myös liittyä muuhun kasvamiseen ja oppimiseen, mitä on tapahtunut projektin aikana. Nuoren nimeä ei tarvitse kertoa, jos ei halua.

Nuoren tarina II

Toisen nuoren tarina

Elämätaitoihin vaikuttavat tekijät projektissa

Arvio siitä, mitkä tekijät vaikuttivat eniten nuorten elämätaitojen kehittymiseen projektissa.

Taidemenetelmien käytön vaikutukset elämätaitojen kehittämisessä

Muita kiinnostavia huomioita

Liite 2: Myrsky-projektien seurantaraporttilomake. Suomen lasten ja nuorten säätiö.

Seurantaraportti

Kuukausittainen/toimintajaksottainen seurantaraportti Myrsky-projekteille

Projektin nimi Kirjoita projektin nimi. Jos projektissanne on useampi toimintaryhmä, tarkenna mistä ryhmästä on kyse. (Esim. Virvatuli-projekti/ Kivikylän koulun ryhmä)

Kuukausi ja vuosi Mitä kuukautta ja vuotta tämä raportti koskee

Raportin täyttäjän nimi

Osallistujamäärä Kuinka monta nuorta on osallistunut toimintaan keskimäärin tässä kuussa/toimintajaksossa?

Osallistujamäärän muutokset Onko osallistujia lopettanut / tullut lisää? Kuinka paljon? Mikä on vaikuttanut tähän?

Toimintakertojen määrä Kuinka monta kertaa olette kokoontuneet ryhmän kanssa kuukauden/toimintajakson aikana (esim. 2h x 4)

Miten olette edistyneet aiemmin asetetuissa tavoitteissa?

Käytetyt taidemuodot / taiteelliset työtavat ja niiden onnistuminen Mitä taiteellisia työtapoja olette käyttäneet? Kuvaile taiteellisen työn kautta tulleita hyviä / huonoja kokemuksia.

Kuukauden aikana ilmenneet haasteet nuorten kanssa?

Kuukauden aikana tulleet onnistumiset nuorten kanssa?

Kuukauden aikana ilmenneet haasteet yhteistyökumppaneiden tai muun lähiympäristön kanssa?

Kuukauden aikana tulleet onnistumiset yhteistyökumppaneiden tai muun lähiympäristön kanssa?

Muuta kerrottavaa tai palautetta